

Metafysica

Van orde naar
ontvankelijkheid

GERT-JAN VAN DER HEIDEN

Boom

© 2021, Gert-Jan van der Heiden

© 2021, Boom uitgevers Amsterdam

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van artikel 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl.

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

Ontwerp en verzorging omslag: Bas Smidt

Verzorging binnenwerk: Steven Boland

Afbeelding omslag: Paul Klee (1879-1940), *Märchen*. Geschilderd in 1929.

© Christie's Images/Bridgeman Images

Foto auteur: © Sanem Yazıcıoğlu

ISBN 978 90 2443 515 9 | NUR 730

www.boomfilosofie.nl

www.boomuitgeversamsterdam.nl

Inhoud

Proloog. <i>De omweg van het denken</i>	7
I. WAT IS METAFYSICA?	13
1 Wat is metafysische kennis?	17
1.1 Eerste onderscheidingen	17
1.2 Verlangen en weten	27
2 Het onderwerp van de metafysica	37
2.1 Het zijnde als zijnde in het algemeen	37
2.2 De vele betekenissen van zijn	41
2.3 Oorzaken en beginselen	48
3 Moderne metafysica?	53
3.1 Descartes' ontdekking van het subject	54
3.2 Kants transcendentale project	60
3.3 Het moderne dualisme van natuur en vrijheid	76
II. ZIJN EN SCHIJN	83
4 <i>Poiēsis</i> en <i>mimēsis</i>	87
4.1 Drie soorten bedden	87
4.2 De goddelijke demiurg	91
4.3 Het raadsel van het niet-zijnde	97
5 Omkeringen van zijn en schijn	105
5.1 Nietzsche over waarheid en illusie	109
5.2 Deleuze over identiteit en verschil	126
6 Het bijeenhoren van zijn en schijn	137
6.1 'Het zijn weest <i>als</i> verschijnen'	139
6.2 Plato's leer van de waarheid	144

III. TAAL EN WAARHEID	153
7 Filosofie, dichtkunst en retorica	157
7.1 De filosoof versus de dichter	159
7.2 De filosoof versus de sofist	165
8 Dialectiek en fenomenologie	173
8.1 Hegels dialectiek	173
8.2 Heideggers hermeneutische fenomenologie	182
9 Hermeneutische variaties	187
9.1 De hermeneutische wending van Dilthey naar Gadamer	190
9.2 Het supplement van Derrida	207
9.3 Denken, dichten en getuigen	217
IV. ZIJN EN GROND	223
10 Metafysisch-theologische variaties	229
10.1 De God van Aristoteles	229
10.2 Onto-theologie	233
10.3 Leibniz' formulering van het beginsel van grond	237
11 Het einde van de metafysica	243
11.1 De zelfmoord van de metafysica	247
11.2 Het bijeenhoren van zijn en grond	256
12 Anders dan orde	269
12.1 God die het denken te boven gaat	269
12.2 Het toevallige	275
12.3 Anders-kunnen-zijn	280
Epiloog. <i>Van orde naar ontvankelijkheid</i>	285
Noten	315
Literatuur	333
Register van namen	341
Register van zaken	343